

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАБІНЕТУ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

EXPERIENCE OF IMPLEMENTING THE ELECTRONIC TAXPAYER'S CABINET IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE ACTIVITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION BODIES IN UKRAINE AND EUROPEAN UNION STATES

Івановська А.М., д.ю.н., професорка,
професорка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Гаврік Р.О., к.ю.н., доцент,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

В науковій статті авторський колектив провів наукове дослідження досвіду впровадження електронного кабінету платника податків в контексті цифровізації діяльності органів публічної адміністрації в Україні та державах Європейського Союзу. У науковій статті вказано, що одним із напрямків цифровізації системи надання адміністративних послуг у сфері адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів є діджиталізація процесів взаємодії платника податків з податковим органом, що виключають або зводять до мінімуму особистий контакт заявника та органу публічної адміністрації у адміністративно-процедурних провадженнях і переводять їх взаємодію в електронний формат – через електронний кабінет платника податків. В Україні такий кабінет має функціонал: перегляду платником податків інформації про платника податків, що збирається, використовується та формується податковою службою; одержання платником податків інформації з електронного кабінету у вигляді електронних документів та їх завантаження; подання платником податків заяв, скарг та повідомлень, документів та податкової звітності, адресованих податковому органу, формування, а в окремих випадках – корегування та реєстрація таких документів; аналізу платником податків та податковою службою з використанням електронного кабінету інформації, наявної в електронному кабінеті інформації; отримання платниками податків інформації та документів, що стосуються податкових перевірок; взяття на облік як платника податків; отримання платником податків податкової інформації про інших платників податків за попередньо наданою згодою таких осіб, а також одержання такої інформації у вигляді документа; забезпечення взаємодії платників податків з контролюючими органами з інших питань адміністрування податків, зборів, інших обов'язкових платежів. У державах Європейського Союзу використовуються різні електронні системи адміністрування податків: Impots.gouv (Франція) для збирання та оброблення податкової інформації, заповнення та подання податкових декларацій, отримання інформації про стан розрахунків; ELSTER (Німеччина) для внесення змін до даних про платника податків, подання відповідних заяв, запитів та скарг до податкових органів; E-tax (TastSelv) (Данія) для подання необхідних заяв до податкового органу, в тому числі з метою отримання податкової картки MitID та персонального податкового номеру, отримання повідомлень про нарахування податків та реквізитів для їх оплати, онлайн-оплата податків, оскарження рішення податкового органу до вище стоячого органу або до суду, отримання рішення по скаргі онлайн тощо; taxes.gov.pl (Польща) для сплати

Ключові слова: цифровізація, цифрова трансформація, орган публічної адміністрації, податкова служба, платник податків, електронний кабінет, адміністрування податків і зборів.

In the scientific article, the authors conducted a scientific study of the experience of implementing an electronic taxpayer's office in the context of digitalization of the activities of public administration bodies in Ukraine and the European Union. The scientific article indicates that one of the directions of digitalization of the system of providing administrative services in the field of administration of taxes, fees and other mandatory payments is the digitalization of the processes of interaction between the taxpayer and the tax authority, which exclude or minimize personal contact of the applicant and the public administration body in administrative and procedural proceedings and translate their interaction into an electronic format - through the electronic taxpayer's office. In Ukraine, such an office has the functionality of: viewing by the taxpayer of information about the taxpayer that is collected, used and formed by the tax service; receiving by the taxpayer information from the electronic office in the form of electronic documents and downloading them; submission by the taxpayer of applications, complaints and notifications, documents and tax reporting addressed to the tax authority, formation, and in some cases - correction and registration of such documents; analysis by the taxpayer and the tax service using the electronic cabinet of information available in the electronic cabinet; receipt by taxpayers of information and documents related to tax audits; registration as a taxpayer; receipt by the taxpayer of tax information about other taxpayers with the prior consent of such persons, as well as receipt of such information in the form of a document; ensuring interaction of taxpayers with regulatory authorities on other issues of tax administration, fees, other mandatory payments. In the countries of the European Union, various electronic tax administration systems are used: Impots.gouv (France) for collecting and processing tax information, filling out and submitting tax returns, obtaining information on the status of settlements; ELSTER (Germany) for making changes to taxpayer data, submitting relevant applications, requests and complaints to tax authorities; E-tax (TastSelv) (Denmark) for submitting necessary applications to the tax authority, including for the purpose of obtaining a MitID tax card and personal tax number, receiving notifications of tax assessments and details for their payment, online tax payment, appealing a tax authority decision to a higher authority or to the court, receiving a decision on a complaint online, etc.; taxes.gov.pl (Poland) for payment.

Key words: digitalization, digital transformation, public administration body, tax service, taxpayer, electronic account, administration of taxes and fees.

Постановка проблеми. В сучасних умовах цифровізації публічного управління та процесу надання адміністративних послуг органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктів делегованих повноважень особливого значення набуває інтеграція інформаційних технологій у діяльність органів публічної адміністрації. Одним із ключових інструментів, який сприяє підвищенню ефективності взаємодії між громадя-

нами та державними органами, є цифровізація процесів такої взаємодії, що виключають або зводять до мінімуму особистий контакт заявника та органу публічної адміністрації у адміністративно-процедурних провадженнях, в тому числі пов'язаних із виконанням конституційного обов'язку громадян щодо сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. В цьому аспекті особливо важливим інструментом цифровізації є електронний кабінет

платника податків. У країнах Європейського Союзу цей механізм довів свою ефективність у контексті спрощення податкових процедур, зменшення адміністративного навантаження та забезпечення прозорості діяльності державних органів. Україна, у свою чергу, активно впроваджує цифрові інновації в податковій сфері, орієнтуючись на кращі практики європейських держав. Аналіз зарубіжного досвіду використання електронних кабінетів платників податків дозволяє визначити основні підходи, які можуть бути адаптовані до вітчизняних реалій. Зокрема, такі аспекти, як інтеграція електронних послуг, автоматизація процесів подання звітності та розрахунків, заслуговують особливої уваги.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика використання цифровізації процесу надання адміністративних послуг, в тому числі у сфері оподаткування досліджувалася такими науковцями як А. М. Івановська, О. С. Бурашнікова, Д. А. Вакуляк, О. М. Вінник, О. О. Дмитрик, Е. С. Дмитренко, І. М. Проць, Д. А. Кобильнік, М. П. Кучерявенко, Л. Марченко, Л. О. Матвейчук, Л. Ю. Мельник, О. В. Макух, Т. В. Мединська, П. В. Польовий, Л. А. Сарана, О. М. Чудак, однак питання впровадження електронного кабінету платника податків в контексті цифровізації діяльності органів публічної адміністрації в Україні та державах Європейського Союзу були частково розглянуті лише Д. А. Вакуляк, С. С. Єсімовим, А. М. Івановською та О. М. Чудак.

Метою статті є дослідження досвіду впровадження електронного кабінету платника податків в контексті цифровізації діяльності органів публічної адміністрації в Україні та державах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація є важливим етапом модернізації діяльності органів публічного адміністрування, спрямованою на підвищення ефективності, прозорості та доступності адміністративних послуг. Одним із ключових аспектів цифровізації є створення електронних сервісів, які забезпечують громадянам можливість отримувати послуги онлайн, без необхідності відвідувати державні установи. Цифрові платформи також сприяють підвищенню прозорості роботи органів влади, оскільки громадяни отримують доступ до інформації про їхню діяльність у режимі реального часу. Крім того, цифровізація забезпечує більш ефективне управління державними ресурсами через аналітичні інструменти та системи моніторингу.

Цифровізація системи надання адміністративних послуг у сфері адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів включає в більшості розвинених держав світу в себе такі напрямки як запровадження електронного подання податкової звітності, електронного обліку господарських операцій, їх електронного податкового аудиту та оцінки податкових ризиків [1, с. 128–129; 2, с. 16]. Прискорення та активізація цифровізації у сфері податкової політики має важливе значення для забезпечення стабільності публічного управління, ефективного контролю та оперативної підтримки економіки [3]. Одним із напрямків такої цифровізації є діджиталізація процесів взаємодії платника податків з податковим органом, що виключають або зводять до мінімуму особистий контакт заявника та органу публічної адміністрації у адміністративно-процедурних провадженнях і переводять їх взаємодію в електронний формат – через електронний кабінет платника податків.

Впровадження електронного кабінету платника податків у діяльність Державної податкової служби України з адміністрування податків і зборів розпочалося із внесення змін до Податкового кодексу України відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року, яким до Кодексу було додано ст. 42¹, а надалі реалізація цих положень через урегулювання питань реалізації організаційно-правового механізму впровадження електронного кабінету платника податків за допомогою наказу Міністерства фінансів України від 14 липня 2017 року № 637. Відповідно до зазначених вище нормативно-правових актів було запроваджено електронний кабінет податків у складі відкритої частини (що доступна для усіх користувачів без використання електро-

нних довірчих послуг) та закритої частини (доступ до якої надається за допомогою інтегрованої системи електронної ідентифікації), що повинен забезпечити можливість реалізації платниками податків прав та обов'язків у податковій сфері через впровадження наступного функціоналу до електронного кабінету платника податків:

а) перегляд платником податків з використанням електронного кабінету наступної інформації: про платника податків, що збирається, використовується та формується податковою службою у зв'язку з обліком платників податків та адмініструванням податків, зборів, інших обов'язкових платежів; про дані системи електронного адміністрування; про дані по єдиному рахунку, про податкові накладні/розрахунки коригування, реєстрація яких в Єдиному реєстрі податкових накладних зупинена, іншої інформації, в тому числі з метою перевірки стану дотримання податкового законодавства платником податків та його правильного застосування податковою службою; отримання платником податків інформації (повідомлення) про взаємодію у режимі відеоконференції з контролюючим органом;

б) одержання платником податків з використанням електронного кабінету наступної інформації у вигляді документа, який формується автоматизовано шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету з накладенням кваліфікованого електронного підпису посадової особи контролюючого органу (в тому числі документа, що підтверджує стан розрахунків платника податків з державним та місцевими бюджетами), іншого документа, що стосується платника податків та має бути виданий йому контролюючим органом згідно із законодавством України, або інформації з баз даних про такого платника податків шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету;

в) подання платником податків через електронний кабінет заяв, скарг та повідомлень, документів та податкової звітності, формування, а в окремих випадках – корегування та реєстрація таких документів, зокрема: повідомлення про використання та про відмову від використання єдиного рахунку; звернення на отримання індивідуальної податкової консультації в електронній формі; зверненні та інших документів для отримання ліцензій; заяви про повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов'язань та/або пені; заперечень на акт або довідку, якими оформлені результати перевірки; скарги на податкове повідомлення-рішення або інші рішення, дію або бездіяльність контролюючого органу чи посадової особи контролюючого органу тощо; податкових декларацій, звітності до контролюючого органу, податкових накладних/розрахунків;

г) аналіз платником податків та податковою службою з використанням електронного кабінету інформації, наявної в електронному кабінеті інформації з метою: визначення напрямку використання суми помилково та/або надміру сплачених грошових зобов'язань і пені; проведення звірки розрахунків платників податків з державним та місцевими бюджетами; автоматизованого визначення обов'язкових для заповнення та подання форм податкової звітності та рахунків для сплати податків і зборів конкретного платника податків;

д) отримання платниками податків з використанням електронного кабінету копій наказів про проведення перевірок, повідомлень про проведення перевірок, актів (довідок) перевірок, відповідних запитів та інших документів, складених у зв'язку з проведенням та за результатами податкових перевірок і звірок, а також у зв'язку з розглядом заперечень платників податків до результатів перевірок та/або пояснень платника податків;

е) інформування про статус контрагентів за публічно доступними даними інформаційних ресурсів Міністерства фінансів України, інших реєстрів та баз даних, які ведуться згідно з Податковим кодексом України, включаючи надання інформації про контрагентів платника податків, щодо яких прийнято рішення про ліквідацію юридичної особи, про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість або яких притягнуто до відповідальності за порушення законів з питань оподаткування (виключно після остаточного узгодження санкцій та зобов'язань);

є) взяття на облік, внесення змін до облікових відомостей (включаючи, але не обмежуючись, внесення або зміну інформації про осіб, які мають право підписувати податкову звітність, та кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів кваліфікованих електронних підписів та/або печаток (за наявності), зняття з обліку, переходу на спеціальні режими оподаткування та інших реєстраційних дій;

ж) отримання платником податків податкової інформації про інших платників податків за попередньо наданою згодою таких осіб, а також одержання такої інформації у вигляді документа;

з) забезпечення взаємодії платників податків з контролюючими органами з інших питань адміністрування податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що забезпечується шляхом запровадження портального рішення для користувача – платника податків, робота в якому здійснюється онлайн (через мережу Інтернет у режимі реального часу) та не вимагає обов'язкового використання спеціалізованого клієнтського застосування, відповідного портального рішення для користувачів – державних органів, інших інформаційно-комунікаційних системат Державної податкової служби [4; 5].

У державах Європейського Союзу використовуються різні електронні системи адміністрування податків.

Зокрема, у Французькій республіці застосовується цифрова платформа «Impots.gouv» для збирання та оброблення податкової інформації, що дає змогу платникам податків здійснювати електронний зв'язок з державними органами, заповнювати та подавати декларації онлайн, отримувати повідомлення про стан свого рахунку та розрахунки. Також застосовується автоматизована система аналізу даних для виявлення порушень податкового законодавства [6, с. 80].

З іншого боку, у Федеративній республіці Німеччина платники податків можуть скористатися електронною системою «ELSTER» для внесення змін про адресу платника податків, банківських реквізитів для їх сплати, подання: запиту на коригування авансових податкових платежів, запиту на надання обов'язкової інформації, податкової декларації та необхідних документів, заяви про видачу довідки в податкових справах, заяви про відмову від податкових вимог, заперечення на рішення податкової служби, в тому числі заперечення із клопотанням про зупинення рішення податкового органу, заяви про окреме та однакове визначення бази оподаткування, анкет про взяття на податковий облік, звіту про надлишкові доходи, заяви про повернення податків та зборів, заяви про зменшення податку із заробітної плати та особливості утримання податку із заробітної плати, окремих заяв щодо оподаткування земельними податками та визначення відповідної бази оподаткування. Доступ до цієї системи можливий через веб-портал elster.de за умови авторизації або через спеціальне програмне забезпечення. «ELSTER» забезпечує безпеку оброблення податкової інформації та зменшує

кількість помилок, що робить процес адміністрування податків більш ефективним [6, с. 80–81; 7].

В Королівстві Данія взаємодія усіх державних органів та муніципалітетів з громадянами здійснюється через єдиний особистий кабінет громадянина, запроваджений 2015 року, ідентифікація в якій здійснюється через цифровий паспорт (digital ID). Данський національний eID – MitID є особистим ключем кожного жителя до цифрових послуг у Данії, включаючи рішення для самообслуговування, що надаються державним сектором. До функціоналу єдиного особистого кабінету (складовою якого є система самообслуговування E-tax (TastSelv)) входить зокрема: подання заяви на отримання податкової картки Данії MitID та персонального податкового номеру, отримання повідомлень про нарахування податків та реквізитів для їх оплати, онлайн-оплата податків через рахунок NemKonto, відкриття такого рахунку онлайн, автоматизація подання інформації про доходи платника податків через автоматичне її надання роботодавцем, профспілкою, банківськими установами, подання самим платником податків інформації про свої доходи (попередня оцінка доходу), оскарження рішення податкового органу до вище стоячого органу або до суду, отримання рішення по скаргі онлайн тощо [8, с. 388; 9; 10].

В Республіці Польща функції електронного кабінету платника податків виконує портал taxes.gov.pl, авторизуватися у якому можливо як через функцію довіреного профілю (логін або отримання доступу до даних платника податків, даних про комерційну діяльність і компанії, в яких платники податків беруть участь [11]). **Висновки.** На підставі вище викладеного наукового дослідження, можемо визначити, що електронний кабінет платника податків в Україні має функціонал: перегляду інформації про платника податків, що збирається, використовується та формується податковою службою; одержання платником податків інформації з електронного кабінету у вигляді електронних документів та їх завантаження; подання платником податків заяв, скарг та повідомлень, документів та податкової звітності, адресованих податковому органу. У державах Європейського Союзу використовуються різні електронні системи адміністрування податків (електронні кабінети): Impots.gouv (Франція) для збирання та оброблення податкової інформації, заповнення та подання податкових декларацій, отримання інформації про стан розрахунків; ELSTER (Німеччина) для внесення змін до даних про платника податків, подання відповідних заяв, запитів та скарг до податкових органів; E-tax (TastSelv) (Данія) для подання необхідних заяв до податкового органу, в тому числі з метою отримання податкової картки MitID та персонального податкового номеру, отримання повідомлень про нарахування податків та реквізитів для їх оплати, онлайн-оплата податків, оскарження рішення податкового органу до вище стоячого органу або до суду, отримання рішення по скаргі онлайн тощо; taxes.gov.pl (Польща) для сплати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марченко Л. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022 рік. Том 32. № 4. С. 127-134.
2. Івановська А. М. Актуальні питання здійснення цифровізації надання адміністративних послуг у сфері оподаткування в Україні: нормативно-правовий аспект. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 12. С. 15-19.
3. Сарана Л. А. Вплив цифровізації на митну та податкову політику України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія економіка та управління*. 2024. № 14. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-14-08-02>.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. *Верховна Рада України – Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету: наказ Міністерства фінансів України від 14 липня 2017 року № 637. *Верховна Рада України – Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0942-17>.
6. Івановська А. М. Адміністрування податків в умовах цифровізації у країнах Європейського Союзу: досвід для України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 4. С. 80-84.
7. ELSTERIhr Online-Finanzamt. *Formulare & Leistungen. Alle Formulare*. URL: <https://www.elster.de/eportal/formulare-leistungen/alleformulare>.
8. Єсімов С. С. Зарубіжний досвід цифровізації державних послуг. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 386-390.
9. MitID – Denmark's national eID. *Life in denmark.dk*. URL: <https://lifeindenmark.borger.dk/apps-and-digital-services/mitid>.
10. Your Danish tax affairs. *Skatteforvaltningen*. URL: <https://skat.dk/en-us/individuals>.
11. e-Urząd Skarbowy. *Ministerstwo Finansów*. URL: <https://www.podatki.gov.pl/e-urzed-skarbowy>.
12. ePUAP. Rozbudowa elektronicznej platformy usług administracji publicznej. *Ministerstwo Cyfryzacji*. URL: <https://epuap.gov.pl/wps/portal/strefa-klienta/katalog-spraw/podatki-oplaty-cla/splacanie-naleznosci-na-rzecz-skarbu-panstwa>.